

Kruidenmengsels als wapen tegen de eikenprocessierups

Voorkomen is beter dan genezen

In 2019 bereikte de plaagdruk van de eikenprocessierups een recordhoogte: meer dan de helft van alle onderzochte bomen zat vol nesten. Na jaren van afname stijgen de aantallen eikenprocessierupsen weer: in 2025 bijna een verdubbeling ten opzichte van vorig jaar. Hoe houden we, naast de biologische bestrijding met nematoden, de plaagdruk beheersbaar? Steeds duidelijker blijkt dat biodiversiteit, en specifiek kruidenrijke vegetatie, hierin een sleutelrol vervult. Daar spreken we over met twee experts.

Auteur: Sarah Westenburg

Ad van Bruggen

Job Steunenbergh

‘Voor het eerst sinds 2019 zien we een verdubbeling van de aantallen’

Dat leidde tot een landelijke opschaling van bestrijding: van intensief verwijderen van nesten tot het inzetten van biologische middelen als nematoden. Tegelijkertijd ontstond er meer aandacht voor natuurlijke plaagbestrijding: nestkasten voor mezen en vleurmuizen, kruidenrijke bermen, minder maaien rond bomen. Het werkte: na 2019 daalden de aantallen gemiddeld met 10 tot 20 procent per jaar.

Maar dit jaar is er voor het eerst weer een duidelijke toename. ‘Nu heeft zo’n 7 à 8 procent van de onderzochte bomen nesten, tegenover 4,5 procent vorig jaar. Dat is dus bijna een verdubbeling,’ zegt Van Bruggen. De oorzaken zijn divers: klimaatschommelingen, lokale verschillen in het weer en de kwaliteit van boombestanden en ondergroei. In warme, droge zomers kan de eikenprocessierups in de bodem in diapauze gaan, een rustfase, en zo een of zelfs twee seizoenen overslaan. Bij zware buien of harde wind rond de vliegtijd in augustus en september gaan de kwetsbare vlinders dood, waardoor ze niet kunnen paren en er minder eitjes worden afgezet. Zo ontstaan lokaal grote verschillen in plaagdruk; soms al op enkele kilometers afstand.

Een voedselbank voor natuurlijke vijanden

Een van de meest veelbelovende preventieve maatregelen is het aanleggen van kruidenrijke vegetatie. Job Steunenbergh, commercieel manager bij Advanta Seeds, onderdeel van

Limagrain Field Seeds Nederland, en al meer dan 25 jaar actief in het vak, vertelt: ‘In 2016 hebben we ons eerste speciale mengsel geïntroduceerd voor de openbare ruimte. Het meerjarige Staygreen 2 EPR-mengsel is 100 procent inheems, met zeventien soorten kruiden in twee groepen: vlinderbloemigen, zoals verschillende klavers, en schermbloemigen, zoals karwij, fluitenkruid en wilde peen. Een banket voor insecten, en dus ook voor vogels die rupsen eten.’ Tijdens piekjaar 2019 steeg dit mengsel in populariteit en werd het dan ook het jaar daarop uitgeroepen tot het duurzaamste initiatief uit de veredelingssector in dat jaar door brancheorganisatie plantum.

Het idee: meer voedsel en schuilplaatsen voor natuurlijke vijanden, zoals sluipwespen en gaasvliegen, zodat deze zich lokaal vestigen en populaties van de eikenprocessierups onder druk houden. ‘In piekjaren gaat iedereen in de bestrijdingsstand. Maar het is veel slimmer om aan de voorkant van het probleem te zitten en de plaagdruk laag te houden.’

Ander beheer, meer biodiversiteit

Beide gesprekspartners benadrukken dat het denken over beheer veranderd is. Bij de inrichting van bermen en plantvakken speelt biodiversiteit een steeds belangrijkere rol. Kruidenmengsels passen daar goed bij, zeker in combinatie met beheermaatregelen, zoals sinusmaaien. ‘Als je toch nieuwe beplanting

De eikenprocessierups: een oude bekende

De eikenprocessierups (*Thaumetopoea processionea*) is allang geen onbekende meer in de Nederlandse openbare ruimte. Toch is het verhaal minder eenduidig dan vaak gedacht. ‘De eikenprocessierups is gewoon inheems; hij hoort hier thuis,’ vertelt Ad van Bruggen, vanuit Biocontrole al dertien jaar actief als specialist biologische plaagbestrijding, met de eikenprocessierups als belangrijke klant. ‘In 1824 werd er al voor betaald om nesten weg te halen.’ In de moderne tijd kwam de eerste grote uitbraak onverwacht: in 1996. In 2004 staken de vlinders de rivierdelta over en verspreidden zich daarna over heel Nederland. Al jarenlang wordt via feromoonvallen op vaste locaties gemonitord hoe het met de populatie staat. ‘In 2016, 2017 en 2018 zagen we de aantallen vlinders in de vallen verdrievoudigen of zelfs verviervoudigen,’ vertelt Van Bruggen. ‘We wisten dat er een piek aankwam. Die kwam in 2019, een rampjaar qua plaagdruk.’

Staygreen 2 EPR-vegetatie rondom eikenbomen

‘Het is veel slimmer om aan de voorkant van het probleem te zitten’

aanlegt, kies dan direct voor gemengde meerjarige kruidenmengsels en het juiste onderhoudsregime, luidt het advies van Steunenbergh.

‘We moeten af van monoculturen, en bewust inzetten op meer variatie. Dat levert niet alleen minder plaagdruk op, maar ook meer biodiversiteit en biologisch evenwicht, en daardoor een robuuster ecosysteem.’ Dat vraagt om meer kennis van de natuur, maar ook om een andere manier van werken.

Nu zaaien, straks profiteren

Zo is het najaar bij uitstek het moment om meerjarige kruidenmengsels in te zaaien, aldus Steunenbergh. De zaden kiemen beter, de onkruiddruk is lager en de vochtvoorziening beter. Daarmee kan in het nieuwe seizoen van het daaropvolgende jaar direct geprofiteerd

worden van de aanwezigheid van natuurlijke vijanden.

En de maatschappelijke winst is groot. In het piekjaar 2019 waren er zo’n 70 mensen per 100.000 met gezondheidsklachten door de eikenprocessierups, vertelt Van Bruggen. Volgens het RIVM is er sprake van een griep-epidemie als meer dan 58 per 100.000 mensen griepachtige verschijnselen heeft. Minder plaagdruk betekent ook minder druk op het zorgstelsel.

Conclusie: kruidenmengsels dragen bij aan een solide basis voor een geïntegreerde aanpak van eikenprocessierupsbestrijding. Wie dit najaar inzaait, legt de basis voor minder plaagdruk én een gezondere leefomgeving.

Waarschuwing stijgende aantallen eikenprocessierups

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!